

TEZAUŢ LITURGIC
20 OCTOMBRIE

**VIATA
SF. MARE
MUCENIC
ARTEMIE**

ROMAN, 1992

VIATA SF.MARE MUCENIC ARTEMIE

Artemie, mucenicul lui Hristos, fiind de neam din Egipt, a fost ostaş pe vremea marelui împărat Constantin şi a lui Constantie, fiul lui. Iar în vremea lui Iulian Paravatul, Sfântul Mucenic Artemie a pătimit pentru Hristos. Dar ca să înţelegem mai bine viaţa şi pătimirea lui se cade mai întâi să ştim de ce neam era Iulian şi în ce chip a venit la împărăteasca dregătorie. Când Diocleţian şi Maximilian Gherculie, împăraţii păgâni, şi-au lăsat împărăteştile lor coroane, sceptrele şi porfirele, aşa voind Dumnezeu - ca biserica Lui cea sfânta să primească uşurare într-o vreme de cumplită prigoană - au venit după dânsii alţi doi împăraţi: în părţile răsăritului după Diocleţian a venit Maximilian Galerie, iar la apus, după Maximilian Gherculie a venit Mexentie, fiul lui şi Constans Cloru în Britania. Acest Constans a născut pe Constantin cel Mare din Elena, şi pe alţi fii din Teodora, care era fiica femeii lui Maximilian Gherculie. Iar fiii cei născuţi din Teodora erau aceştia: cel dintâi era Constantie, tatăl lui Gal şi Iulian. Şi murind Constans Cloru, a lăsat pe scaun pe fiul său Constantin, născut din Elena. Acesta s-a ridicat cu oştire împotriva lui Maxentie, fratele Teodorei, a doua femeie a tatălui său. Artemie era

atunci voievod în oastea lui Constantin, preavitează în războaie.

Când s-a arătat lui Constantin cel Mare semnul Sfintei Cruci pe cer, Artemie a văzut acel semn cu ochii săi și s-a întărit cu credință în Domnul nostru Iisus Hristos și cu puterea cea tare a Crucii biruia pe vrăjmași, războindu-se pentru împăratul Constantin. Apoi, murind marele Constantin în Nicomidia, pizmuit de frații săi, care în taină l-au otrăvit de moarte, și a cărui moarte a fost vestită de o stea care se numește cometă, au rămas după dânsul trei fii, dintre care cel dintâi s-a numit Constantin, cel de-al doilea Constantie, iar al treilea purta numele bunicului său Constans. Deci, acești trei fii, fiind moștenitorii scaunului părintesc, au împărțit împărăția în trei părți; cel mai mare frate, Constantin, a luat Galia de sus și ținuturile care sunt după munții Alpi și ostroavele Britaniei, Germania, Spania, Anglia și celelalte, iar cel mic, Constans, a luat Galia cea de jos, sau Italia; apoi cel mijlociu, Constantie, la care era Sfântul Artemie, a luat părțile răsăritului, Constantinopolului și Egiptului și stăpânea până în Persida.

Nu după multă vreme a luat în stăpânire și părțile fraților săi, căci cel mai mare frate, Constantin, a fost ucis în război, iar pe Constans, cel mai mic, l-a

ucis Magnentie, voievodul oștilor lui, cu învrăjbitorii săi, pe când stăpânul lor era la vânătoare. Dar și Magnentie, mai pe urmă, a fost ucis de Constantie. Atunci stăpânea răsăritul și apusul Constantie, fratele cel mijlociu, în a cărei împărăție s-a arătat în Ierusalim, pe cer, preaminunatul și prealuminatul semn al Sfintei Cruci, care cu strălucirea sa covârșea lumina soarelui. Acest semn s-a arătat la praznicul a cincizeci de zile după Paști, în ceasul al treilea din zi. Iar Crucea era întinsă de la locul căpățânii până la muntele Eleonului, pentru care lucru Chiril, Patriarhul Ierusalimului, a înștiințat prin scrisoare de acest lucru pe împăratul Constantie.

La începutul împărăției sale, Constantie a ucis pe vrăjmașii tatălui său, a ucis pe Constantie, tatăl lui Gal și al lui Iulian, fratele marelui Constantin. A ucis și pe celălalt frate al tatălui său, Navalian, și pe Dalmațian cel tânăr, frate, de asemenea, al marelui Constantin. Apoi, șezând ani îndelungați pe scaunul tatălui său și văzând că nu are moștenitor după sine, căci nu avea fii și nici nu rămăsese vreunul din frați, de aceea, s-a sfătuit ca să aibă ajutor și părtaș la împărăție pe cineva din rudeniile sale. Și l-a chemat pe Gal, care atunci avea douăzeci și cinci de ani, adică pe fratele cel bun al lui Iulian și vărul său, care era fecior al fratelui său, și pe acesta l-a rânduit ca să

împărătească cu sine. Iar pentru credință și adevărare i-a dat lui de soție pe sora sa Constanția și l-a trimis pe el în răsărit ca să-i apere împărăția de perși, pentru că era viteaz și foarte norocos în războaie. Iar el s-a dus la război împotriva lui Magnentie și a lui Veterian, pe care i-a și biruit.

Atunci Iulian, zavistuiind pe fratele său, Gal, pentru vrednicia împărătească, s-a apucat de farmece și de toată învățătura diavolească, pentru că se lepădase de Hristos în taină, și jertfea zeilor. Însă își tănuia călcarea sa de lege, temându-se de împăratul Constantie și de fratele său, Gal, ca ei să nu afle păgînitătea lui și să fie pedepsit de dânșii. Și se chema numai cu numele că este creștin, iar de fapt era al păgânilor, cărora se dăduse, ca prin ajutorul lor să poată ajunge împărat.

Gal, fratele lui, luând stăpânirea la Răsărit, s-a înălțat cu inima și a poftit să se înalțe la treapta cea mai înaltă a împărăției. Și acum nu se mai supunea făcătorului său de bine, Constantie, ci gândea rău despre dânsul. Pe oarecare din boierii care nu se învoiau cu dânsul, legându-i la niște cai de picioare, a poruncit să-i târască și așa cumplit i-a pierdut pe ei. Auzind acestea Constantie, a trimis la dânsul pe prietenii lui cei credincioși ca să-i ia împărăția. Iar el, aflându-se la Istria, cetatea câmpului, l-au găsit acolo și l-au ucis. Auzind

Constantie de moartea lui Gal, foarte mult l-a jelit, căci el nu poruncise să-l ucidă, ci numai să-i ia puterea împărătească. Apoi, chemând de la Ionia în Mediolan pe Iulian, fratele lui, care avea atunci douăzeci și nouă de ani, l-a făcut părtaș împărăției sale în locul lui Gal, dându-i în căsătorie pe sora sa, Elena, și, încredințându-i părțile apusului în paza lui, s-a întors singur la răsărit.

Auzind de la un episcop că trupurile Apostolilor lui Hristos, Andrei și Luca, sunt îngropate în Ahaia, al lui Andrei în Patara, iar al lui Luca în cetățile Beoției, a chemat pe vrednicul de laudă Artemie și l-a trimis să ia aceste sfinte moaște și să le aducă în Constantinopol. Ducându-se Artemie, după porunca împăratului, a adus cu mare cinste moaștele sfinților în împărăteasca cetate și s-a învrednicit de la împărat de multe daruri, ca un vrednic, pentru că i-a luat lui stăpânirea Egiptului. El viețuia cu plăcere de Dumnezeu, stăpânind părțile acelea și întinzând cinstea și slava numelui lui Hristos, încât pe mulți idoli i-a surpat și i-a sfărâmat.

Însă nu după multă vreme, murind împăratul Constantie, fiul marelui Constantin, a luat toată stăpânirea împărăției de la apus la răsărit Iulian Paravatul, călcătorul de lege, care, după luarea împărăției, pe față s-a lepădat de Domnul nostru

Iisus Hristos și s-a închinat idolilor înaintea tuturor. Apoi a trimis prin toate părțile stăpânirii sale, ale răsăritului și ale apusului, ca să ia înapoi capiștile pe care în vremea marelui împărat Constantin le luaseră creștinii de la elini și le sfințiseră ca biserici ale lor. Pe acestea voia iarăși să le facă capiști idolești și să pună în ele jertfelnice, ca să se săvârșească necurate jertfe. Acest spurcat împărat a ridicat iarăși marea păgânătate elinească, care căzuse în vremea Sfântului Împărat Constantin cel Mare, iar pe creștini îi chinuia foarte rău, prigonind mult Biserica lui Hristos, chinuind și ucigând pe credincioși, jefuindu-le averile și hulind cu cuvintele și cu scrisorile sale numele lui Iisus Hristos.

Acel împărat fărădelege, scoțând din raclă oasele Sfântului Prooroc Elisei și moaștele Sfântului Ioan Botezătorul, afară de cinstitul lui cap și de mâna cea dreaptă, care se aflau în Sevastia, care demult se numea Samaria și, amestecându-le cu oasele oamenilor necredincioși, le-a ars iar cenușa lor a fost vânturată în văzduh. Însă creștinii au adunat cenușa aceea și oasele care rămăseseră din foc și cu cinste le-au păzit. Iar sfântul cap al Mergătorului-Înainte în alt loc era acoperit de Dumnezeu, precum și mâna lui cea dreaptă, care mai înainte fusese dusă de Sfântul Apostol Luca în

Antiohia și de care se pomenește în a șaptea zi a lunii ianuarie.

Acest preanelegiuit împărat Iulian, luând chipul cel săpat al Mântuitorului care era făcut în Paneada de femeia căreia îi curgea sânge și prin atingerea de hainele lui Hristos se tămăduise și care, fiind pus într-un cinstit loc al cetății sub care ierburile ce creșteau, tămăduiau neputințele, pe acel chip al lui Hristos l-a surpat Iulian cel fărădelege și, legându-l de picioare cu o funie, a poruncit să-l târască prin cetate până ce, zdrobindu-se câte puțin, s-a sfărâmat cu totul și numai capul, apucându-l unul dintre credincioși, cu evlavie l-a păstrat. În același loc păgânul împărat a poruncit să fie pus chipul său, dar pe care l-au lovit fulgerele și l-a sfărâmat de sus un trăsnet. Apoi, nelegiuitul a adunat oaste mare și a vrut să meargă împotriva perșilor. Ducându-se în Antiohia, prigonea după obiceiul său Biserica lui Hristos, ucigându-i pe credincioși. Și i-au adus doi preoți din Antiohia și anume: pe Evghenie și pe Macarie, iscusiți în toate Scripturile. Cu aceia se întreba mult Iulian pentru zeii săi, din scripturi elenești, dar n-a putut birui gurile celor de Dumnezeu grăitori, cărora le era dată înțelepciunea, căreia nu a putut să i se împotrivească, nici să răspundă cel ce li se împotrivea, ci mai ales biruindu-se de dâșii, s-a rușinat și de păgânătate s-a muștrat.

Apoi, nesuferind rușinea, a poruncit că sfinții să fie dezbrăcați și să fie bătuți fără cruțare. Și i-au dat lui Evghenie cinci sute de lovituri, iar lui Macerie și mai multe.

Fiind sfinții chinuiți fără de milă, s-a întâmplat atunci că acolo era marele Artemie, ostașul cel vechi și cinstitul stăpân, precum și Augustalie, cel rânduit peste părțile Egiptului de împăratul Constantie, care auzind că împărătește Iulian și merge la război contra perșilor, luase scrisori prin care se poruncea la toată oastea să meargă în Antiohia, a venit după porunca lui cu oștenii săi și i-a adus cuviincioasa cinste cu daruri. Și stătea de față înaintea împăratului în vremea când sfinții mărturisitori Evghenie și Macarie erau chinuiți.

Privind la chinurile sfinților și auzind cum era hulit Iisus Hristos de gura împăratului urător de Dumnezeu, s-a umplut de mânie și, apropiindu-se de împărat, i-a zis: „Pentru ce, o, împărate, chinuiești fără omenie pe bărbații cei nevinovați și sfinții lui Dumnezeu și îi silești să se depărteze de la dreapta credință? Să știi că și tu de aceeași fire ești, pentru că, deși Dumnezeu te-a rânduit împărat, însă de asemenea ești om pătimăș și socotesc că începătorul răutății, diavolul, precum asupra lui Iov a cerut de la Dumnezeu să-i aducă ispite, așa și pe tine te-a ales și te-a adus pe capul

nostru, ca prin tine să piară grâul lui Hristos și să semene neghinele sale. Dar deșarte îi sunt izvodirile și neputincioasă este tăria lui, pentru că de când a venit Hristos și s-a înfipt crucea și S-a înălțat pe dânsa Domnul, a căzut mândria diavolilor și s-a călcat tăria lor. Deci, nu te înșela, împărate, nici te da de bunăvoie diavolilor, prigonind neamul creștinesc cel de Dumnezeu păzit, căci să știi că tăria și puterea lui Hristos sunt nebiruite și de nesurpat”.

Iulian, auzind acestea, s-a aprins ca focul de mânie și cu mare glas a strigat: „Cine și de unde este acest necredincios care a grăit asupra noastră cu îndrăzneală și a venit chiar de față să ne vorbească pe noi de rău?”. Iar cei ce stăteau de față au răspuns: „Ducele Alexandriei este, stăpâne!”. Atunci împăratul a zis: „Oare urâtul Artemie este acesta, care a dat morții pe fratele meu Gal?”. Au răspuns cei ce stăteau de față: „Așa puternice împărat, acela este”. Iar împăratul a zis: „Sunt dator a da mulțumită nemuritorilor zei și mai ales lui Apolon celui din Dafne, că mi l-a dat în mâini pe acest vrăjmaș, care a venit și s-a arătat singur. Deci, preanecuratul să fie dezbrăcat de boierie, să i se ia brâul și să primească pedeapsă chiar acum pentru îndrăzneala sacea fără de rușine, iar dimineață, vrând zeii, voi aduce asupra lui judecată pentru uciderea fratelui meu și voi

răzbuna asupra lui sângele cel nevinovat; și nu cu un chin îl voi pierde pe dânsul, ci cu nenumărate, pentru că a vărsat nu sânge de om prost, ci împărătesc”.

Zicând acestea împăratul către poporul elinesc ce stătea de față, îndată au luat cei înarmați pe Artemie și, luându-i brâul cel de boierie și dezbrăcându-l de haine, l-au lăsat să stea gol. Apoi l-au dat pe sfânt în mâinile chinuitorilor care i-au legat mâinile și picioarele, l-au întins pe pământ și l-au bătut cu vine de bou pe spate și pe pânțe. S-au schimbat pentru dânsul patru rânduri de chinuitori, doi câte doi, și puteai să vezi răbdare străină la dânsul, nu omenească, căci s-a arătat atât de viteaz, încât nu a scos nici un glas, nici nu a gemut, nici nu s-a mișcat cu trupul, nici altceva nu a arătat, cum fac alți oameni când sunt bătuți. Pământul se adăpa cu sângele lui, iar el răbda neschimbat, încât toți, chiar și necredinciosul Iulian, se mirau. Apoi a poruncit ca să înceteze bătaia și să fie dus la temniță. Deci, l-au dus pe Sfântul Artemie împreună cu Sfinții Mucenici Evghenie și Macarie; și, mergând, purtătorii de chinuri cântau: „Cercatu-ne-ai pe noi, Dumnezeule, cu foc ne-ai lămurit pe noi, precum se lămurește argintul, băgatu-ne-ai pe noi în curse, pus-ai necazuri pe umărul nostru, ridicat-ai oameni pe capetele noastre. Deci ne-a rămas nouă

să trecem prin foc și prin apă, că într-o răcorire să ne scoți pe noi”. Sfârșind cântărea, zicea către sine Artemie: „Artemie, iată rănilor lui Hristos pe trupul tău sunt însemnate, deci a rămas numai sufletul tău să-l dai pentru Hristos, împreună cu celălalt sânge al tău”. Aducându-și aminte de cuvântul cel proorocesc ce zice: „Spatele Meu-am dat spre răni și falcile Mele sub palmuri”. Dar cu cât mai mult am răbdat decât stăpânul meu, eu, nevrednicul? El peste tot trupul a fost zdrobit de bătăi și de la picioare și până la cap nu era nimic întreg în El. Capul înțepat cu spini, mâinile și picioarele pe cruce, pentru păcatul meu, dar El nu a cunoscut păcat, nici nu a făcut vicleșug cu gura Lui. O! cât de multe și de mari sunt patimirile Stăpânului meu! Și cât de departe de răbdarea și de nerăutatea Lui sunt eu, ticălosul! Însă mă bucur și mă veselesc, luminându-mă cu patimile Stăpânului meu, Care îmi ușurează durerile mele. Mulțumescu-ți Ție, Stăpâne, pentru că m-ai încununat cu ale Tale patimi. Deci săvârșește, rogu-mă, alergarea mea într-o mărturisirea Ta, să nu mă arăți pe mine nevrednic de această începere mucenicească, că eu m-am aruncat spre ale Tale îndurări, Preabunule Doamne, iubitorule de oameni”.

Astfel vorbind sfântul către sine, a ajuns la temniță și în ea a petrecut toată noaptea, lăudând pe

Dumnezeu împreună cu Sfinții Evghenie și Macarie.

Făcându-se ziuă, călcătorii de lege au poruncit ca mucenicii iarăși să stea la judecată. Și, neîntrebându-i nimic, i-au despărțit pe ei: pe Artemie l-au lăsat acolo, iar pe Evghenie și pe Macarie i-au trimis în surghiun în Oasim, în Arabia. Ținutul acela era vătămător, cu vânturi aducătoare de stricăciuni, încât nimeni din cei ce mergeau acolo nu puteau să petreacă un an, pentru că îndată cădeau în boală foarte cumplită și mureau. Acolo fiind trimiși Sfinții Evghenie și Macarie, după câțva vreme au dobândit fericitul sfârșit. Iar Sfântul Artemie mai multe pătimiri a răbdat. Căci mai întâi călcătorul de lege, ca un lup, a luat îmbrăcăminte de oaie și cu blândețe a început a grăi către Artemie, și ca și cum durându-l și fiindu-i jale de el, i-a zis: „Prin îndrăzneala ta fără de socoteală m-ai silit pe mine, Artemie, ca să-ți necinstesc bătrânețile tale și să-ți vatăm sănătatea, de care lucru și mie îmi este jale. Deci, rogu-mă ție, apropie-te și jertfește zeilor și mai ales lui Apolon cel din Dafne, preaiubitului și minunatului meu zeu, care lucru dacă îl vei face, vărsarea sângelui fratelui meu o voi ierta ție și cu dregătorie mare și mai slăvită te voi cinsti pe tine, pentru că te voi pune arhiereu marilor zei și patriarhul preoților din toată lumea. Tată al meu te

voi numi și vei fi al doilea după mine, în toată împărăția mea. Apoi știi și singur, o, Artemie, că fratele meu, Gal, fără de vină a fost ucis de Constantie, din zavistie, pentru că neamul nostru mai mult se cădea să împărățească decât al lui Constantin, că tatăl meu, Constantie, s-a născut moșului meu, Constans, din fiica lui Maximilian, iar Constantin îi era lui fiu din Elena, care era o femeie de neam prost. Moșul meu atunci încă nu era Cezar, când a născut din Elena pe Constantin, iar pe tatăl meu l-a născut fiind la împărăție. Dar Constantin, cu furia năravului, a răpit împărăția și sângele casei sale l-a vărsat. A râvnit și Constantie, fiul lui Constantin, tatălui său și a ucis pe tatăl meu și pe frații lui și pe fratele meu Gal nu de mult l-a ucis și pe mine era să mă ucidă, de nu m-ar fi mântuit din mâinile lui zeii, spre care eu nădăjduind, m-am lepădat de creștinătate și la viața elinească m-am întors, știind bine că credința romană și elinească este mai veche; iar credința creștinească de curînd s-a arătat, pe care Constantin ca un prost și neînțelept a primit-o, lepădând legile romane cele vechi și bune. Pentru aceea și zeii l-au urât ca pe un necurat și nevrednic de credința lor și plin de sânge, căci pe fiul său, Crisp, bunul bărbat, l-a ucis în zadar, și nici pe Fausta, femeia sa, n-a cruțat-o, care întru nimic nu era vinovată. Deci pentru aceste necuvincioase

lucruri, zeii, urându-l, l-au gonit pe el, seminția lui cea necurată și neamul său cel spurcat dintre oameni l-a pierdut. Oare nu grăiesc eu adevărul, Artemie? Tu ești om bătrân și înțelept, oare nu sunt toate acestea așa? Deci, să cunoști adevărul și să fii al nostru, căci voi să te am pe tine prieten și părtăș al împărăției”.

Aceste toate auzindu-le Sfântul Artemie, tăcând puțin, a început a grăi: „Mai întâi pentru fratele tău îți răspund, împărate, precum că eu nevinovat sunt de moartea lui, nici n-am greșit cândva către dânsul cu ceva, nici cu lucrul, nici cu cuvântul; chiar și de mii de ori de te-ai osteni cercetând aceasta, nu mă vei afla vinovat de moartea sa, pentru că îl știam pe el că este adevărat creștin și dreptcredincios și supus Legii lui Hristos. Deci să știe cerul și pământul, toată ceata sfinților îngeri și Domnul meu Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, căruia Îi slujesc, că sunt nevinovat de înjunghierea și de moartea fratelui tău, nici nu m-am învoit cu ucigașii, nici nu am fost cu împăratul Constantie întru acea vreme când a făcut sfat despre fratele tău, ci am petrecut în Egipt până în acest an. Iar dacă îmi poruncești să mă lepăd de Hristos, Mântuitorul meu, la aceasta îți răspund cu cuvintele celor trei tineri din vremea lui Nabucodonosor.

Spre știrea ta să fie, împărate, că idolilor tăi nu voi sluji și chipului celui de aur al iubitorului tău Apolon niciodată nu mă voi închina. Pe fericitul Constantin și neamul lui l-ai defăimat numindu-l vrăjmaș al idolilor, nebun și plin de sângele lui. Aceasta îți răspund pentru dânsul: tatăl tău și frații tăi au început înainte asupra lui cu nedreptatea, dându-i otravă aducătoare de moarte, pentru care lucru au fost uciși de fiul lui. Apoi îl acuzi cum că a ucis pe fiul său, Crisp, și pe femeia sa, Fausta; dar el a ucis pe Crisp din neștiință, căci ca un om a crezut nedreptatea, iar cum că a ucis pe Fausta, femeia sa, acest lucru bine și cu dreptate l-a făcut. Dacă nu știi pricina uciderii aceleia, să-ți spun eu: Fausta, femeia lui, văzând pe Crisp, fiul lui cel născut din Minerva, femeia lui cea dintâi, că era foarte frumos, s-a rănit cu patimă spre el și ca altădată femeia lui Tezeu, care rănindu-se de frumusețea lui Ipolit, fiul bărbatului său, îl îndemnă la păcat; iar după ce frumosul tânăr nu a voit a săvârși această fărădelege, Fedra, mâniindu-se, l-a clevetit pe el la tatăl său și la bărbatul ei, cum că i-ar fi făcut ei silă. Astfel și Fausta, poftind pe Crisp cel preafrumos, îl silea pe el spre o asemenea fărădelege. Iar el, fiind înțelept, nu a voit să întineze patul tatălui său, nici să o pârască înaintea tatălui, ci tănuia aceasta, tăcând și temându-se de înșelăciunea ei. Iar ea, necurata,

nedobîndindu-și dorința, și-a ridicat glasul ca Fedra cea desfrânata asupra lui Ipolit sau ca femeia cea desfrânata a lui Pentefri asupra lui Iosif din Egipt; așa și aceasta asupra lui Crisp a strigat, ca și cum acest fiu al împăratului ar fi silit-o la păcat.

Deci împăratul, tată fiind, a pedepsit pe fiul său precum a voit, pentru că a crezut pe Fausta mincinoasă și pătimașă. Iar mai pe urmă, arătând Dumnezeu nevinovăția lui Crisp și văzând nedreptatea Faustei, după ce s-a înștiințat împăratul de toate, atunci cu dreptate a judecat și a condamnat pe Fausta la moarte, ca fiind vrednică de o asemenea pedeapsă. Iar pentru credința lui Constantin, în ce chip a trecut de la idolii voștri cei mincinoși la adevăratul Dumnezeu, Iisus Hristos, fiind chemat de Cel de sus, ascultă-mă pe mine, cel singur văzător al lucrului aceluia: când mergeam la război împotriva lui Maxentie, cumplitul judecător și nesățiosul de sânge omenesc, într-o zi de amiază s-a arătat pe cer o cruce, strălucind mai mult decât razele soarelui și o scrisoare cu stele în limba latină, care îi făgăduia lui biruința întru acel semn. Crucea aceea care se arătase pe cer am văzut-o noi toți și scrisoarea aceea am citit-o și sunt până și acum în oaste mulți din ostașii tăi bătrâni care țin bine minte despre aceasta, spre care cu ochi luminați au privit.

Încearcă, de vei voi, și vei afla așa precum îți spun eu. Dar ce grăiesc? Pe Hristos L-au văzut proorocii mai înainte cu sute de ani, precum tu singur știi bine. Și multe sunt mărturiile pentru venirea Lui și de la zeii voștri multe proorociri sunt pentru Hristos și mai înainte grăirile și scrierile sibilelor și stihurile lui Virgiliu”. Sfântul spunea că de multe ori diavolii cei ce locuiesc în idoli, fiind siliți de puterea lui Dumnezeu, au mărturisit chiar adevărul, că Hristos este adevăratul Dumnezeu. Iar Iulian, nesuferind să asculte cuvintele cele adevărate ale lui Artemie, a poruncit ca să-l dezbrace pe mucenic și cu țepușe înroșite în foc să-i strujească coastele, iar spatele să i-l strujească cu fier ascuțit. Artemie, ca și cum nu ar fi simțit durerile, nu scotea nici un glas, nici nu gemea, arătându-se nebiruit în răbdare.

După acele munci împăratul l-a trimis în temniță, poruncind ca sfântul să fie chinuit cu foamea și cu setea. Apoi, Iulian s-a dus la locul Dafnelor ca să aducă jertfă zeului său Apolon, întrebându-l despre biruința asupra perșilor. Și a zăbovit acolo mai multe zile, sacrificând necuratului Apolon multe dobitoace, în toate zilele, dar nu și-a aflat dorința, pentru că diavolul care ședea în idolul Apolon și dădea răspunsuri la oamenii care îl întrebau, a tăcut în acea vreme, de când în acel loc, la Dafne, fusese aduse moaștele Sfântului

Vavila și ale celor trei tineri care au pățit împreună cu dânsul. Deci zeul nu a răspuns lui Iulian nimic. Cercetând cu tot dinadinsul Iulian pentru care pricină a amuțit Apolon, zeul său și înștiințându-se că din cauza moaștelor lui Vavila, care zac nu departe de acolo, a poruncit îndată creștinilor să fie luate moaștele de acolo. După luarea acelor moaște a căzut foc din cer asupra capiştei lui Apolon și a ars-o pe ea cu idol cu tot.

Artemie, șezând în temniță, a fost cercetat de Domnul și de sfinții lui îngeri. Pentru că, rugându-se, i s-a arătat Hristos, zicându-i: „Artemie, îmbărbătează-te, căci Eu sunt cu tine, scoțându-te din toate chinurile și gătindu-ți ție cununa slavei. Precum tu M-ai mărturisit pe Mine înaintea oamenilor pe pământ, așa și Eu te voi mărturisi înaintea Tatălui meu Cel din ceruri. Îndrăznește și te bucură, căci cu Mine vei fi în împărăția Mea”. Mucenicul, auzind aceasta de la Domnul, îndată s-a tămăduit de răni, încât nici un semn nu se mai vedea pe sfântul lui trup, iar sufletul lui s-a umplut de dumnezeiască mângâiere și petrecea, cântând și binecuvântând pe Dumnezeu.

De când a fost aruncat în temniță nu a gustat nimic din mâncărurile cele pământești și nici din băuturi, până la sfârșitul său, căci era hrănit de sus, pentru că prin mimă îngerească i se trimetea

hrană cerească, pâinea vieții întărindu-l pe el. Și întorcându-se Iulian de la jertfe cu rușine a pus pricină arderii lui Apolon asupra creștinilor, zicând că noaptea l-au ars creștinii. Deci, luând de la creștini sfintele biserici, le-a făcut capiști idolești și multe răutăți făcea creștinilor.

Scoțând pe Artemie din temniță a zis către dânsul: „Știu că ai auzit ce s-a făcut în Dafne, că necurații creștini au ars capiștea marelui zeu Apolon și au pierdut pe idolul lui cel minunat. Dar nu se vor bucura de aceasta nelegiuirii, nici nu vor râde de noi, căci eu le voi răsplăti lor pentru această izbândă de șaptezeci de ori câte șapte, precum zic cuvintele voastre”. Iar Sfântul Artemie a răspuns: „Am auzit că mânie de Dumnezeu slobozită și foc din cer pogorându-se a mistuit pe zeul tău și capiștea lui a ars-o. Deci, dacă Apolon al tău ar fi fost Dumnezeu, de ce nu s-a izbăvit pe sine din foc?”. Iar împăratul a zis: „Și tu râzi, ticălosule, și te bucuri de arderea lui Apolon?”. A răspuns Artemie: „Eu râd de nebunia voastră, că voi slujiți unui zeu ca acesta, care n-a putut singur pe sine să se izbăvească din foc, deci cum vă va izbăvi pe voi din focul cel veșnic? Mă mângâi de căderea lui și mă bucur de toate aceste, pe care Hristos al meu cu minuni le lucrează. Iar cu ceea ce tu te lauzi asupra creștinilor celor nevinovați, care nici un rău nu ți-au făcut, ca adică să le răsplătești de

șaptezeci de ori câte șapte, acea răsplată asupra ta o vei vedea, când focul cel nestins te va apuca pe tine și veșnica muncă, care degrabă îți va veni ție. Pentru că, iată, pierzarea ta este aproape și nu după multă vreme pomenirea ta cu sunet va pieri”.

Iar chinuitorul, mâniindu-se, a poruncit tăietorilor de piatră ca să despice o piatră foarte mare și, despiciată fiind piatra, a poruncit ca sfântul să fie pus pe o parte de piatră în mijloc, iar partea cea de deasupra, ridicând-o sus, s-o lase peste sfânt. Făcându-se aceasta, tot trupul sfântului mucenic a fost acoperit de piatra cea căzută peste dânsul și așa l-a tescuit încât toate oasele lui au fost zdrobite, iar și măruntaiele lui au fost sfărâmate și toate încheieturile lui și luminile ochilor au sărit din locurile lor. Puteai să vezi o minune mare că în atâta tescuire sufletul a rămas viu, între acele două pietre, și chemă pe Dumnezeu, ajutorul său, grăind cuvintele lui David: „Pe piatră m-ai înălțat, povățuitu-m-ai, că te-ai făcut nădejdea mea, turn de tărie de către fața vrăjmașului; ai pus pe piatră picioarele mele și ai îndreptat pașii mei, deci primește, Unule născut, duhul meu, știind strâmtoarea mea, și să nu mă lași în mâinile vrăjmașilor”. O zi și o noapte a petrecut sfântul între acele două pietre. După aceea, Iulian a poruncit ca să fie ridicată piatra, socotind că sfântul a murit: și, iată, sfântul mai presus de fire

s-a aflat viu și, sculându-se, umbla. Și le era tuturor groază a-l vedea, pentru că era strâns ca o scândură, având oasele zdrobite și toate măruntaiele dinlăuntru căzute, fața îi era turtită și ochii căzuți, însă sufletul se ținea încă într-însul și cu picioarele putea să umble și cu limba bine grăia.

Judecătorul, văzând o minune ca aceasta, s-a înspăimântat și a zis către cei care erau acolo: „Oare om este acesta sau nălucire? Oare nu ne-a fermecat ochii noștri vrăjitorul acesta? Că această vedere este înfricoșată și covârșește firea omenească. Cine se aștepta ca să rămână el viu când și cele dinlăuntru lui fiind căzute și toate alcătuirile sfărâmate și slăbănogite, se mișcă, umblă și grăiește? Dar zeii noștri, spre înțeleptirea multor oameni, l-a păzit pe el viu, ca pe cel ce nu voia ca să se închine stăpânirii lor și aceasta să fie nălucire de spaimă celor ce privesc la dânsul”. Și a zis către mucenic: „Iată acum, ticălosule, te-ai lipsit de ochi și cu toate măduarele ești netrebnic, deci ce nădejde îți mai rămâne ție către Acela spre Care în deșert ai nădăjduit? De aceea, cere milă de la zeii cei milostivi, ca să te miluiască pe tine și măcar muncilor celor din iad să nu te dea pe tine”. Iar mucenicul lui Hristos, auzind de munci, a râs și a zis către împărat: „Oare zeii tăi mă vor scăpa pe mine de munci? Ei singuri nu pot să scape de muncile lor cu care și tu, dându-te focului celui

nesfârșit, în veci te vei munci, că te-ai lepădat de Fiul lui Dumnezeu și sângele Lui cel sfânt ce s-a vărsat pentru noi l-ai călcat și darul Duhului Sfânt l-ai batjocorit supunându-te idolilor celor pierzători. Iar eu, pentru această puțină durere care s-a adus de către tine asupra mea, nădăjduiesc de la Domnul meu, pentru Care pătimesc, să am odihnă veșnică în camera Lui cea cerească”.

Iulian, auzind acestea, i-a răspuns lui așa: „Pe Artemie cel ce a hulit pe zei și a călcat legile romane și ale noastre și s-a mărturisit pe sine creștin, în loc de roman și în loc de voievod s-a numit Augustalie, l-am dat judecății celei desăvârșite a morții și poruncim să se taie spurcatul lui cap cu sabia”. Un răspuns că acesta auzind sfântul, a fost dus la locul de ucidere, dorind să se dezlege de trup și cu Hristos să viețuiască. Mergând la locul unde avea să fie tăiat, a cerut vreme de rugăciune și întorcându-se spre răsărit și-a plecat genunchii de trei ori și, rugându-se destul, a auzit un glas din ceruri, zicându-i: „Intră cu sfinții, ca să-ți iei răsplătirea cea gătită ție”. Apoi îndată și-a plecat sub sabie capul pe care l-a tăiat unul din ostași, în ziua douăzecea a lunii octombrie. Ziua în care s-a săvârșit mucenicească sfântului nevoină a fost într-o vineri, iar cinstitul și sfântul lui trup a fost cerut de la judecători de o

femeie, pe nume Arista, diaconiță a bisericii Antiohiei. Aceasta, ungându-l cu arome de mare preț, l-a pus într-o raclă și l-a trimis la Constantinopol, unde l-a îngropat cu cinste. Multe și negrăite minuni se făceau la moaștele lui și mulți neputincioși se vindecau, vindecări pe care și acum le dă Sfântul Artemie tuturor celor ce cu credință aleargă la dânsul.

După sfârșitul lui s-a împlinit degrabă proorocia pe care a făcut-o pentru moartea lui Iulian, zicându-i în față: „Pierzarea ta aproape este și nu după multă vreme va pieri pomenirea ta cu sunet”.

Iulian, ucigând pe Sfântul Artemie, a plecat cu ostașii săi din Antiohia și a mers în pământul Persiei. Când a ajuns la cetatea Ctesifont, s-a întâlnit cu dânsul un pers, bărbat bătrân și cinstit și cu foarte bună înțelegere; acela s-a făgăduit lui Iulian ca să-i dea fără de osteneală împărăția persană. Și s-a făcut nelegiuitul împărat și la toată oastea lui călăuză în părțile Persiei, dar nu spre binele răului băutor de sânge, căci persul acela l-a amăgit pe el și, păcălindu-i că îi duce pe căi drepte și bune, a băgat pe călcătorul de lege în pustiu Carmaniului, în locuri neumblate și în prăpăstii fără de apă și pustii, unde pe toți ostașii cu foamea și cu setea chinându-i și caii și cămilele lor omorându-le, a spus că de voie a făcut aceasta și

intenționat l-a dus pe el în niște locuri ca acestea, pustii și înfricoșătoare, ca să slăbească puterea lor. „Pentru aceasta, zicea, am făcut-o, ca să nu văd patria mea prădată de vrăjmași, că mai bine îmi este mie aici în mâinile voastre, decât patria mea să piară prin voi”. Și îndată ostașii l-au tăiat în bucăți pe persul acela. Apoi, rătăcind mult prin pustie, grecii și romanii au căzut în oastea persană și, făcând război, mulți din partea lui Iulian au căzut răniți. Atunci a sosit și asupra lui Iulian dumnezeiasca izbăvire, căci de sus, cu nevăzută mânăși cu nevăzută armă a fost rănit în coaste, până în cele dinlăuntrul ale lui. Apoi a suspinat greu și a răcnit și, luând cu mâna din sângele lui, l-a aruncat în sus, în văzduh și a zis: „Ai biruit, Hristoase! Satură-te, Galileene!”. Și cu o moarte cumplită ca aceasta sufletul său cel vrăjmaș și necurat l-a părăsit și a pierit cu sunet, după proorocia Sfântului Artemie. Iar oastea, după sfârșitul lui Iulian, a pus împărat pe Iovian care, fiind creștin și făcând pace cu perșii, s-a întors înapoi. Și acum Iulian se muncește în iad cu Iuda, iar Artemie se veselește cu sfinții în ceruri, stând înaintea lui Dumnezeu, Unul în Treime, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

